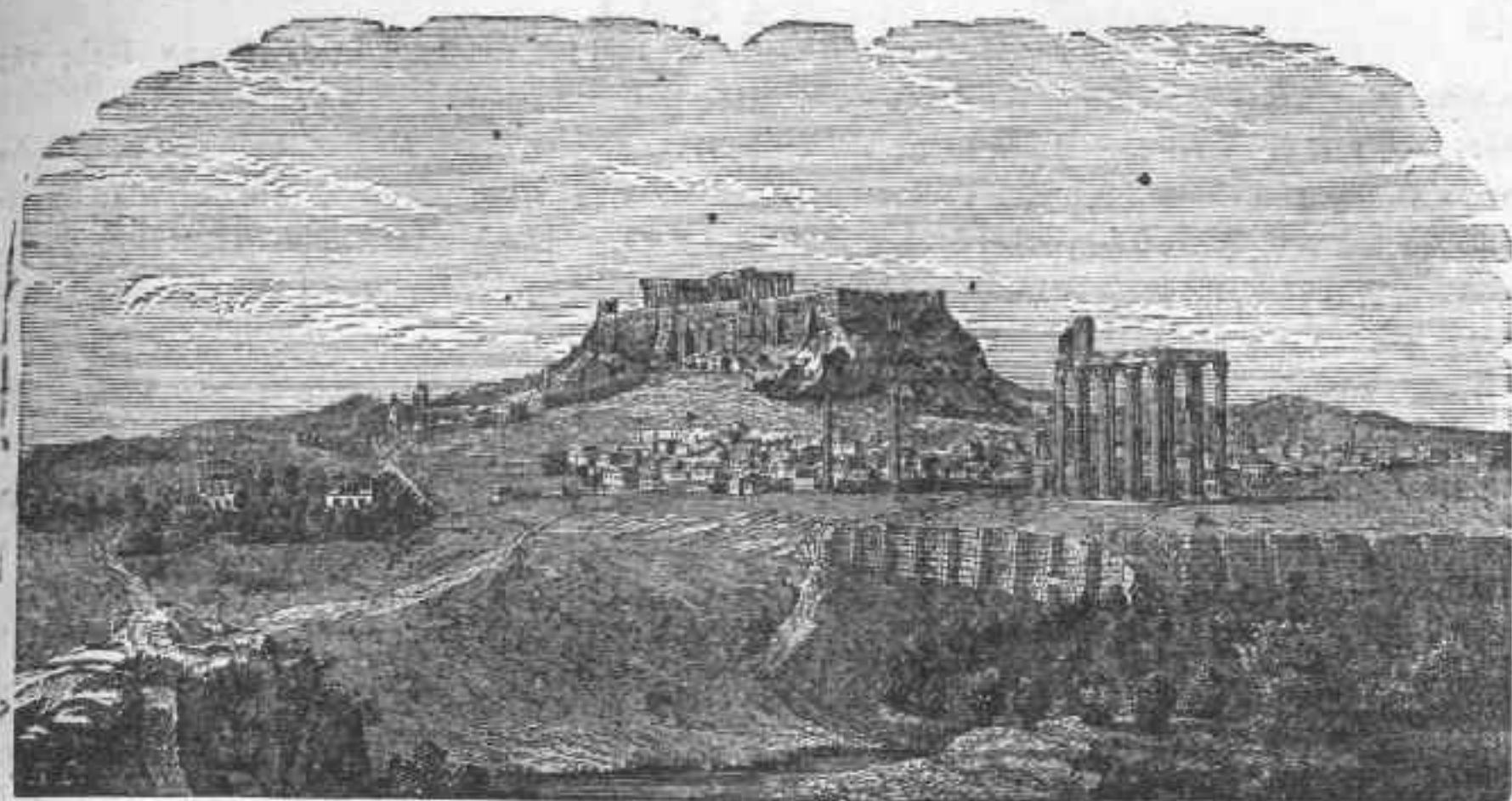

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΙΟΥΝΙΟΥ, 1870.

ΤΟΜΟΣ ΚΑ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 486

ΠΛΑΤΩΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

ΤΜΗΜΑ Γ'.

(59. Ε' μέχρι τέλους.)

(Τέλος. Ἰδε φυλ. 481.)

Μετὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης, ὁ Σωκράτης εὐφυῶς παραβάλλων ἑαυτὸν πρὸς χειροτέχνην, ἔχομεν λέγει ἔτοιμον τὸ ἀναγκαῖον ὕλικόν πρὸς κατασκευὴν τοῦ μικτοῦ ἥτοι τοῦ ἀρίστου βίου. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐπιχειρήσωμεν τὴν μίξιν ταύτην, ἃς ἀναμνησθῶμεν τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς συζητήσεως λεχθέντα. Ὁ Φίλητος ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ ἡδονὴ εἶναι ὁ μόνος σκοπὸς πάντων τῶν ἐμψύχων ὄντων, τὸ τέλος πρὸς ὃ δέον νὰ τείνωσι, καὶ ὅτι αὐτὸ τοῦτο εἶναι τὸ ἀγαθὸν ἀπάντων, καὶ ὅτι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἡδύ εἶναι δύο λέξεις σημαίνουσαι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν. Ἀπ' ἐναντίας δὲ ἐγὼ διετεινόμεν ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές, ἀλλὰ καθάπερ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἡδύ εἰσι δύο λέξεις, οὕτω καὶ παριστάνουσι δύο πράγματα διαφόρου φύσεως, καὶ ὅτι ἡ φρόνησις μετέχει μᾶλλον τοῦ ἀγαθοῦ ἢ ἡ ἡδονή. Προσέτι δὲ συνωμολογήσαμεν ὅτι τὸ ἀγαθὸν ἔχει τοῦτο ἴδιον, ὅτι εἶναι αὐταρκες καὶ τέλος, οὐδὲ ὁ κεκτημένος

αὐτὸ προσδεῖται ἐτέρου τινός. Κατόπιν δὲ ἐπειράθημεν νὰ θέσωμεν δύο εἶδη βίου πάντῃ διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων, ἐν οἷς νὰ ἐπικρατῇ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἡδονὴ ἄμικτος φρονήσεως, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ φρόνησις μηδὲ σμικρότατον ἡδονῆς ἵχνος ἔχουσα. Ἐὰν δὲ τότε κατὰ τι ἀπεπλανήθημεν τοῦ ἀληθοῦς, ἃς μᾶς ἐπανορθώσῃ νῦν ὅστις δῆποτε προαιρεῖται, ἃς συμπεριλάβῃ ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἰδέαν τὴν μνήμην καὶ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀληθεῖς δοξασίαν, καὶ ἃς ἐξετάσῃ, ἂν τις ἄνευ τούτων συναινῇ ν' ἀπολαύῃ ἡδονὴν ἔστω καὶ πλείστη καὶ σφοδροτάτη, μήτε συνειδὼς ὅτι χαίρει, μήτε διασώζων τὴν μνήμην τῆς καὶ πρὸ μικροῦ δοκιμασθείσης ἡδονῆς. Ἄς μᾶς εἴπῃ δὲ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῆς φρονήσεως ἂν τις ἄνευ ἡδονῆς κἂν τῆς ἐλαχίστης προτιμᾷ τὴν φρόνησιν. Ἐπειδὴ οὖν ἐκάτερα τὰ εἶδη ταῦτα τοῦ βίου χωρὶς θεωρούμενα ἀποδείκνυνται ἀνεπαρκῆ, προσδεόμενα ἀλλήλων πρὸς ἀμοιβαίαν συμπλήρωσιν, ἔπεται ὅτι οὔτε ἡ ἡδονὴ οὔτε ἡ φρόνησις καθ' ἑαυτὰς δὲν εἶναι τὸ τέλος, τὸ πᾶσιν ἀσπαστὸν, τὸ ἄκρον ἀγαθόν. Ἀλλὰ διατί ὁ Σωκράτης προέταξε τὴν ἐπανάληψιν ταύτην τῶν ἐν τῷ τρίτῳ μάλιστα τμήματι συζητηθέντων; ἵνα ἐπασχοληθῇ νῦν ὀριστικώτερον καὶ μᾶλλον συγκεκριμένως περὶ τοῦ τρόπου τῆς μίξεως τῆς ἡδονῆς μετὰ τῆς ἐπιστήμης. Ἀνάγκη λοιπὸν, προσθέτει ὁ Σωκράτης, ἢ ἀκριβῶς νὰ προσδιορίσωμεν

τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἐννοίαν ἢ καὶ καθόλου νὰ σκιαγραφήσωμεν αὐτὸ, ἵνα πρὸς τοῦτο ἐμβλέποντες δυνήθωμεν, ὡς εἶπομεν, νὰ κρίνωμεν ὀρθῶς ἂν εἰς τὴν ἡδονὴν ἢ εἰς τὴν ἐπιστήμην ἀποδοτέον τὰ δευτερεῖα. Ἀλλὰ καθάπερ ὅστις ζητεῖ ἀνθρώπον τινα εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ τὸν εὕρῃ, ἐὰν πρῶτον πληροφορηθῇ ἀκριβῶς ποῦ εἶναι ἡ διαμονή του, οὕτω καὶ ἡμεῖς μετὰ τὴν γενομένην συζήτησιν ἔχομεν μεγαλητέραν ἐλπίδα νὰ εὕρωμεν τὸ ζητούμενον ἀγαθὸν ἐν τῷ καλῶς μιχθέντι ἢ ἐν τῷ ἀμίκτῳ βίῳ. Ἰδωμεν οὖν πῶς θὰ συγκεράσωμεν τὴν ἡδονὴν μετὰ τῆς φρονήσεως.

Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ἡμεῖς οἰνοχόοι ὄντες ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσίν μας δύο κρήνας, τὴν τῆς ἡδονῆς ἢν δύναται τις νὰ παραβάλλῃ πρὸς κρήνην μέλιτος, καὶ τὴν τῆς φρονήσεως νηφάλιον οὖσον καὶ αἶνον, ἐξ ἧς ἀπορρέει ἄκρατον καὶ ὑγιεινὸν ὕδωρ. Ταύτας λοιπὸν προθυμητέον ἵνα ὅσον ἐνεστι κάλλιστα συμμίζωμεν. Ἀλλὰ τίνας ὁρους δέον νὰ τηρήσωμεν πρὸς κατευόδωσιν τῆς ἡμετέρας ἐπιχειρήσεως; Νὰ συμμίζωμεν ἄρᾳ γε ἀδιακρίτως πᾶν εἶδος ἡδονῆς μετὰ παντὸς εἶδους φρονήσεως; Ἀλλ' ὁ τρόπος αὗτος τῆς συμμίξεως δὲν φαίνεται νὰ ἦναι ἀκίνδυνος. Ἰπάρχει ὅμως καὶ ἄλλος τις κατ' ἐμὴν γνώμην ἀσφαλέστερος. Ἀνακαλύψαντες ἡδονὴν ἄλλην ἄλλης ἀληθεστέραν, καὶ ἐπιστήμην ἄλλην ἄλλης ἀκριβεστέραν, ἃς συμμίζωμεν πρῶτον τὰ ἀληθέστατα ἐκτέρως μύρια, καὶ ἃς ἰδῶμεν ἂν ἡ σύγκρισις αὕτη ἦναι ἱκανὴ νὰ παράσχῃ ἡμῖν τὸν ἀγαπητότατον βίον, ἢ προσδεόμεθα καὶ ἄλλου τινὸς ἐκ τῶν ἡττον καθαρῶν καὶ ἀληθῶν μυσίων τῆς τε ἡδονῆς καὶ τῆς φρονήσεως. Ἔστω λοιπὸν ἀνθρώπος γινώσκων τὴν ἀληθεστάτην ἐκείνην ἐπιστήμην, ἥτις ἀποβάλλει τὰ μῆτε γινόμενα μῆτε φθειρόμενα, ἀλλ' ὄντα αἰεὶ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως. Ἀλλ' εἶναι φανερόν ὅτι ὁ μονομερὲς πεπροικισμένος διὰ τῆς διαλεκτικῆς ἐπιστήμης δὲν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς βιωτικὰς ἀνάγκας· διότι θὰ ἦτο γελοῖα ἡ κατάστασις ἡμῶν, ἐὰν ὁλοσχερῶς ἐπησχολούμεθα εἰς τὴν γνώμην τῶν θεῶν καὶ παρημελοῦμεν τὴν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἐὰν π. γ. ἐγίνωσκε μὲν τις τὸν ἰδανικὸν κύκλον καὶ τὴν σφαῖραν, ἡγνῶει δὲ τοὺς αἰσθητοὺς κύκλους καὶ τὴν ἀνθρωπίνην σφαῖραν, ὧν δεῖται πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἔργα. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ προσθέσωμεν καὶ νὰ συγκεράσωμεν τὰς δημῳδαὶς γνώσεις τῆς πρακτικῆς γεωμετρίας καὶ τὰ ἀνακριβῆ αὐτῆς ὄργανα, ἅτινα χρῶνται οἱ ἀρχιτέκτονες καὶ ἄλλοι τινὲς δημιουργοί. Ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ τὴν μουσικὴν, περὶ ἧς ὀλίγον ἐμπροσθεν εἶπομεν ὅτι εἶναι μεστή εἰκασίας καὶ μιμήσεως. Ὅθεν ἀνοίξαντες τὴν διόδον ἃς ἀφήσωμεν ἀδιακρίτως πάσας τὰς ἐπιστήμας τὰς τε κα-

θαράς καὶ τὰς μικτὰς ἵνα εἰσρεύσωσιν ἐντὸς τῆς ποιητικωτάτης κοιλάδος ⁽¹⁾ τοῦ Ὁμήρου.

Αὕτη δὲ ἡ κοινὴ παραδοχὴ ἀπασῶν τῶν ἐπιστημῶν μαρτυρεῖ τὴν ὀρθόνοιαν τοῦ Πλάτωνος, ὅστις κατεῖδεν ὅτι ἀποκλείων τὴν εἴσοδον εἰς πᾶσαν ἄλλην ἐπιστήμην πλὴν εἰς τὴν τοῦ ἀπολύτου, τοῦ αἰεὶ ὡσαύτως ἔχοντος, ἀποχωρίζεται ἀπὸ τοῦ ἐγκοσμίου τούτου βίου καὶ κόπτει πάντα δεσμὸν, πᾶσαν συγκοινωνίαν καὶ συνάφειαν πρὸς τοὺς ὁρους τῆς γῆνης ἡμῶν ὑπάρξεως. Ἄς συμπαρομαρτῶσι λοιπὸν αἱ ἐμπειρικαὶ ἐπιστήμαι τὰς θεωρητικὰς καὶ ἀφρημένας· διότι αἱ ἐμπειρικαὶ αἵτινες ἀποσπώμεναι τῶν θεωρητικῶν περιπλανῶνται εἰς τὸ σκότος, ὀρθοποδοῦσι καὶ κρατύνονται χειραγωγούμεναι ὑπὸ τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀληθείας.

Ἀλλ' εἶναι ἤδη ὥρα, λέγει ὁ Σωκράτης ἀποταινόμενος πρὸς τὸν Πρώταρχον, νὰ σκεφθῶμεν νῦν καὶ περὶ τοῦ ἐτέρου στοιχείου τῆς μίξεως, περὶ τῶν ἡδονῶν ἂν πρέπη καὶ εἰς ταύτας πάσας ἀθρόας ν' ἀφήσωμεν ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον εἰς μόνας τὰς ἀληθεῖς καὶ καθαρὰς. Πλὴν δὲν ἀπαιτεῖται πολλὴ σκέψις ἵνα ἐννοήσωμεν ὅτι δι' ἀσφάλειαν δέον νὰ παραδεχθῶμεν εἰς τὴν μίξιν μόνας τὰς τελευταίας, αἵτινες συνοδεύουσι τὴν ἐπιστήμην, τὴν ἀρετὴν, τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ἐγκράτειαν· ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ τινὲς ἀναγκαίας, ἀλλὰ τὰς μεγίστας καὶ σφοδρτάτας ἡδονὰς τὰς ἐπομένους μετὰ τῆς ἀφροσύνης καὶ παντὸς ἄλλου εἶδους κακίας, εἶναι ὅλως μωρὸν καὶ παράλογον νὰ τὰς συμμίζωμεν μετὰ τοῦ νοῦ, ἐνῶ ἀποπειρώμεθα ἰδόντες ὅσον ἐνεστι καλλίστην καὶ πάντῃ ἀστασίαν μίξιν, νὰ ἀνακαλύψωμεν ἐν ταύτῃ τί εἶναι τὸ ἀγαθὸν οὐ μόνον τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ καὶ τοῦ σύμπαντος, καὶ νὰ μαντεύσωμεν τίς εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἰδέα του. Ὅθεν συμμορφούμενοι πρὸς τὸν ἀμετάθετον κανόνα τῆς μίξεως ταύτης, ὅστις ὑπαγορεύει ἡμῖν νὰ μὴ συγκιρνῶμεν μετὰ τοῦ νοῦ πᾶν εἴ τι πρὸς αὐτὸν ἀντιμάχεται καὶ παρεμβάλλει ἐμποδίσματα εἰς τὴν ἐνέργειάν του, ἀνάγκη ὅπως ἀποκλείσωμεν τῆς μίξεως πᾶν ἐμπαθὲς στοιχεῖον, πᾶσαν σφοδρὰν ἡδονὴν τείνουσαν νὰ διαταράξῃ τὴν τῆς ψυχῆς ἁρμονίαν. Συγκεφαλαιούντες οὖν τὸ ὀριστικὸν ἐξαγόμενον ὅπερ προκύπτει ἐκ τῆς ἐρεῦνης ταύτης περὶ τοῦ τρόπου τῆς μίξεως συνάγομεν ὅτι ὁ ὄντως εὐδαίμων βίος συνίσταται εἰς τὸν συνδυασμὸν τῆς ἐπιστήμης μετὰ τῆς ἡδονῆς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὅρῳ μετὰ τῆς ἀκροτάτης φιλοσοφικῆς γνώσεως, μετὰ τῆς ἐπιστήμης τοῦ ἀπολύτου ὄντος νὰ ἐπισυνάπτηται καὶ πᾶν ἄλλο εἶδος γνώσεως, οὐχὶ ὅμως μετ' αὐτῶν νὰ συγκιρνῶνται καὶ ἀπασαι

(1) Μισγάγκεια· κοῖλος τόπος εἰς ὃν πανταχόθεν τὰ κάτω φερόμενα ἀπὸ τῶν ὀρῶν ὕδατα μίσγεται. Ἡσυχ.

ἀδιακρίτως αἱ ἡδοναί, ἀλλὰ μόναι αἱ καθαραι καὶ ἄμικτοι.

Πλὴν τὸ ἐξαγόμενον τοῦτο εἰς ὃ περιήλθεν ὁ διάλογος ἢ ὁ μικτὸς οὗτος βίος δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ, διότι εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον φθάσαντες δὲν ἐξήλθομεν ἐκ τῆς σφαίρας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, δὲν προέβημεν ἐπέκεινα τῶν ψυχολογικῶν ὁρίων, ἐπέκεινα τῆς γενέσεως, ἐνῶ τὸ ἀγαθὸν εἶναι τι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, εἶναι οὐσία ἐν τῇ γενέσει ἐμφανιζομένη. Ἀνάγκη λοιπὸν ν' ἀνυψωθῶμεν εἰς αὐτὴν τὴν οὐσίαν, ἀνάγκη νὰ ἐκτυλίξωμεν τὸ μεταφυσικὸν στοιχεῖον ἐκ τούτων τῶν ψυχολογικῶν γεγονότων, ἐν ἄλλοις ῥήμασιν ἀνάγκη ν' ἀνιχνεύσωμεν ἐν τῷ μικτῷ τούτῳ βίῳ ὅς ἐστι τὸ ἄκρον ἀνθρώπινον ἀγαθόν, τὴν παρουσίαν τῆς ἰδέας αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ. Τὴν ἔννοιαν δὲ ταύτην ἐκφράζει συμβολικῶς ὁ Σωκράτης λέγων, ὅτι νῦν ἤδη ἰστάμεθα ἐπὶ τοῖς προθύροις αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἐπὶ τῆς οἰκίσεως τοσοῦτον ὑψηλοῦ κυρίου (τοῦ τοιοῦτου) ἵνα ἐξαίτησώμεθα παρ' αὐτοῦ ἀκρόασιν⁽¹⁾. Διὰ τῆς συμβολικῆς δὲ ταύτης ἐκφράσεως ὑποδηλοῦται, ὅτι ἐν τῇ μίξει ταύτῃ ἀνεκαλύφθη μὲν τὸ ἄκρον ἀνθρώπινον ἀγαθόν, ἀλλ' οὐπω ἡ ἰδέα ἢ τὸ ἀρχέτυπον εἶδος αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ, ἐξ οὗ ἀπορρέουσιν οἱ νόμοι τοῦ ἐναρμονίως καὶ ὀρθῶς συντεταγμένου ἀνθρωπίνου βίου. Προτείνει λοιπὸν ἤδη ὁ Σωκράτης τὸ ἐφεξῆς ζήτημα, τί ἄρα γε εἶναι ἐν ταύτῃ τῇ μίξει τὸ κατ' ἐξοχὴν τίμιον, ἅμα δὲ καὶ τὸ κατ' ἐξοχὴν αἷτιον τοῦ ν' ἀποδίδῃ ἀρεστὴ τοῖς πᾶσιν ἢ τοιαύτη τῆς ψυχῆς διάθεσις, διότι τοῦτο ἀνακαλύψαντες θέλομεν προσεχῶς ἐξετάσειν εἴτε πρὸς τὴν ἡδονὴν εἴτε πρὸς τὸν νοῦν ἔχει μείζονα συγγένειαν καὶ οἰκειότητα. Πραττεῖ δὲ ὁ Σωκράτης ὅτι πάσης ὀρθῆς μίξεως τὸ αἷτιον εἶναι πρῶτον τὸ μέτρον εἰς ὃ συνίσταται τὸ πλῆρες καὶ σκόπιμον ἐκάστου ὄντος καὶ ἡ συμμετρία, ἥτοι ἡ τῶν μερῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλα ἀναλογία καὶ ἡ ἀντιστοιχία αὐτῶν πρὸς τὴν τοῦ σκοποῦ ἐνότητα· δεύτερον δὲ τὸ κάλλος ὅπερ ἀμέσως παρέπεται ἐκ τοῦ μέτρου καὶ τῆς συμμετρίας· καὶ τρίτον ἡ ἀλήθεια, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδὲν οὐδέποτε ἀληθῶς καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν οὔτε ἐγένετο, οὔτε γενήσεται. Ὅθεν ἐὰν διὰ μιᾶς μόνης ἐννοίας δὲν δυνάμεθα νὰ συμπεριλάβωμεν τὸ ἀγαθὸν ἅς τὸ παραστήσωμεν διὰ τριῶν γνωρισμάτων, τοῦ κάλλους, τῆς συμμετρίας καὶ τῆς ἀληθείας, καὶ ὅς εἴπωμεν ὅτι ταῦτα συνηνωμένα εἶναι τὸ ἀληθὲς αἷτιον τῆς συμμείξεως, καὶ ὅτι ἐπειδὴ τὸ αἷτιον τοῦτο εἶναι ἀγαθόν, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ, ἡ μίξις εἶναι καὶ αὐτὴ ἀγαθή.

Ἀλλ' ἐνταῦθα ἀναφύεται τὸ ἐρώτημα, διατί ὁ

Πλάτων σκιαγραφεῖ μᾶλλον ἢ προσδιορίζει αὐτὴν τὴν ἐν τῇ πρωτίστῃ ἀρχῇ τῶν ὄντων, ἐν αὐτῇ τῇ θεῇ φύσει ἐνυπάρχουσαν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ, ἐξ ἧς ἐκπηγάζουσι τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καθ' ἕκαστα ἀγαθὰ; διατί τὴν παρουσίαν αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ τὴν παριστάνει ὑπὸ τὰ τρία ταῦτα γνωρίσματα, τὸ τοῦ κάλλους, τῆς συμμετρίας καὶ τῆς ἀληθείας; διότι τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἰδέας ταύτης εἶναι τοσοῦτον ὑπερφυῆς, ὥστε μόλις δύναται νὰ τὴν χωρήσῃ ἀνθρωπίνη διάνοια. Ὅθεν ὁ φιλόσοφος ὁσάκις ἐφαρμόζει αὐτὴν πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἀγαθότητος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἢ καθολικώτερον τῆς γεγεννημένης οὐσίας δὲν ἀποφαίνεται τί εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ μόνον χαρακτηριστικὰ σημεῖα ἐξ ὧν διαγιγνώσκεται ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων (1). Ἴδου λοιπὸν ὁ λόγος δι' ὃν καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὁ Πλάτων περιγράφει μόνον τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα αὐτῆς τῆς ἰδέας, ἵνα πρὸς ἕκαστον τούτων ἰδίᾳ παραβαλλόμενος ἐκάτερος τῶν ψυχολογικῶν συντελεστών, γνωσθῇ πότερος ἐξ αὐτῶν, ἡ ἡδονὴ ἢ ἡ ἐπιστήμη, εἶναι συγγενέστερος πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἰδέαν, ἐπαμένως δὲ κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἀξίας τιμιώτερος καὶ ἐξοχώτερος. Ἄς παραβάλωμεν λοιπὸν, λέγει ὁ Σωκράτης, τὴν ἡδονὴν καὶ τὸν νοῦν πρῶτον πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅς ἴδωμεν ἂν ἡ ἡδονὴ ἢ ὁ νοῦς ᾖ πρὸς ταύτην συγγενέστερον.

Ἀλλ' ἡ μὲν ἡδονὴ εἶναι ἀπάντων ψευδέστατον, μάλιστα δὲ λέγεται ὅτι οἱ θεοὶ συγχωροῦσι τὰς ἐπιπορκίας τὰς γινόμενας ἐν ταῖς ἀφροδισιακαῖς ἡδοναῖς, αἵτινες βεβαίως νομίζονται ὅτι εἶναι μέγιστα, ὥσανεὶ αἱ ἡδοναὶ ἦσαν καθά περ παῖδες ἄφρονες. Ἀπ' ἐναντίας δὲ ὁ νοῦς εἶναι ἡ ταύτων πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἢ πάντων ὁμοιάτατον πρὸς αὐτὴν καὶ ἀληθέστατον, διότι ἡ δύναμις καὶ ἡ φύσις τῆς ψυχῆς εἶναι ὁμοιοτάτη πρὸς τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀθάνατον.

Ἐσαύτως δ' ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ περὶ τῆς μετριότητος· οὐδὲν πολεμιώτερον παντὸς μέτρου ἢ ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ ὑπερβολικὴ χαρὰ, οὐδὲν δὲ ἐμμετρότερον ἢ ὁ νοῦς καὶ ἡ ἐπιστήμη.

Τέλος δὲ ὡς πρὸς τὸ κάλλος οὐδεὶς πώποτε οὔτε ἐγρηγορῶς οὔτε ὀνειρώττων οὔτε εἶδεν οὔτε ἐφαντάσθη που κατ' οὐδένα τρόπον τὴν φρόνησιν καὶ τὸν νοῦν ὡς αἰσχροῦ, ἐνῶ αἱ ἡδοναὶ, ὅταν μὴ ὑποβάλλωνται εἰς τὸ μέτρον καὶ τὴν ἀλήθειαν, παριστάνονται ἡμῖν γελοῖαι καὶ αἰσχισται καὶ ἀπὸ αἰσθημάτων τι αἰδοῦς ἐπιζητοῦμεν τὸ σκότος διὰ νὰ τὰς κρύψωμεν ὅσον ἐνεστί μάλιστα, νομίζοντες ἀναξιοπρεπὲς νὰ τὰς βλέπῃ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς λοιπὸν ταύτης τοῦ τε νοῦ καὶ τῆς ἡδονῆς πρὸς τὰ τρία χαρακτηριστικὰ σημεῖα

(1) Παρ. Deuschle jans jahrbuch. LXXV. Σελ. 64.

(1) Παρ. Πολιτ. γ' σ. 505 Α. καὶ ἐφ. — Ζ'. σ. 517 Γ. καὶ ἐφ.

τῆς τοῦ ἀγαθοῦ ιδέας προκύπτει ἐναργῆς ἡ λύσις τοῦ κατ' ἀρχὰς προταθέντος ζητήματος, ὅτι ἡ μὲν ἡδονὴ ἐν τῇ κατατάξει τῶν ἀγαθῶν οὔτε τὰ πρωταῖα οὔτε τὰ δευτερεῖα ἔχει, ὁ δὲ νοῦς εἶναι πολλῶν ὑπέρτερος ἐκείνης. Ἀλλὰ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς Πλατωνικῆς ταύτης πραγματείας ἐν ἔτι λείπεται, νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ σχετικὴ ἀξία καὶ ἡ βαθμολογία τῆς ἡδονῆς πρὸς τὰ ἄλλα ἀγαθὰ, ἢ νὰ προσδιορισθῇ σαφέστερον ἡ ἀπόστασις αὐτῆς ἀπὸ τοῦ νοῦ καὶ τῆς φρονήσεως. Πρὸς διευκρίνησιν οὖν τούτου ὁ Σωκράτης διέρχεται ἀπὸ τῆς ὑπάτης μέχρι τῆς ἐσχάτης τῆς ἐξ ἀδιαδοχικῆς βαθμίδας τοῦ ἀγαθοῦ, αἵτινες περιλαμβάνονται ἐν τῷ ἐφεξῆς διαγράμματι.

Πρῶτον μὲν ἀγαθὸν εἶναι τὸ *περὶ μέτρον καὶ τὸ μέτριο καὶ καίριον καὶ πάντα, ἐπόσα χρὴ τοιαῦτα νομίζειν τὴν αἰδίου ἡρῆσθαι φύσιν*, ἥτοι τὸ μέτρον, καὶ ὁ μέσος ὁρος καὶ τὸ ἔγκαιρον, καὶ πάντα τὰ ἄλλα, ὅσα τοῦ αὐτοῦ εἶδους ὄντα δέον νὰ θεωρῶνται ὡς μέτοχα τῆς αἰδίου φύσεως. Δεύτερον δὲ, τὸ *σέμμετρον καὶ καλὸν καὶ τὸ τέλος καὶ ἰκανὸν καὶ πάνθ'*, ὅποσα τῆς γενεᾶς αὐταύτης ἐστίν, ἥτοι τὸ ἀνάλογον καὶ καλὸν καὶ τὸ αὐτοτελές καὶ αὐτάρκες, καὶ πάντα ὅσα ἀνήκουσιν εἰς τοῦτο τὸ γένος. Τρίτον δὲ τίθεται ὁ νοῦς καὶ ἡ φρόνησις. Τετάρτην δὲ τάξιν ἐπέχουσι τὰ *ιδιάζοντα* εἰς τὴν ψυχὴν αὐτὴν κατ' ἑαυτὴν, αἱ ἐπιστῆμαι, καὶ αἱ τέχναι καὶ αἱ ὀρθαὶ δοξασίαι, αἵτινά εἰσι συγγενέστερα πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἢ ἡ ἡδονή. Πέμπτην δὲ αἱ καθαραὶ καὶ ἄλυποι ἡδοναὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς, αἵτινες γεννῶνται κατόπιν αἰσθητικῶν ἀντιλήψεων καὶ ἐπιστημονικῶν γνώσεων. Τὰς δὲ λοιπὰς ἡδονὰς καὶ τοὶ ὑπεμφαίνων ὁ Σωκράτης ὅτι προτίθεται νὰ συγκαταλέξῃ εἰς ἑκτὴν τινὰ τάξιν, παρέρχεται ὁμοῦς ἐν σιγῇ.

Μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν ταύτης τῶν διαφορῶν βαθμῶν τοῦ ἀγαθοῦ, ὁ Σωκράτης περαίνει τὸν λόγον ἀνακεφαλαιῶν τὰ κυριώτερα μέρη τῆς συνδιαλέξεως. Ἐγὼ, λέγει ἀκούσας τὸν Φίλητον ἰσχυριζόμενον ὅτι τὸ ἀγαθὸν εἶναι πᾶσα ἀδιακρίτως ἡδονή, καὶ κατεξαναστάς κατὰ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου ὅστις δὲν εἶναι μόνον τοῦ Φιλήτου ἀλλὰ καὶ ἄλλων μυρίων, ἀντεῖπον ὅτι ὁ νοῦς εἶναι πολὺ καλλήτερος ἢ ἡ ἡδονὴ καὶ ἐπωφελέστερος εἰς τὴν ἀνθρώπινον βίον. Ἀλλ' ὑποπεύων ὅτι ἐκτὸς τοῦ νοῦ εἰσι καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθὰ, προσέθηκα ὅτι, ἂν εὕρωμεν ἄλλο τι προτιμότερον ἀμφοτέρων τούτων, ἢ ἀδιερίλοναίμεν τὰ δευτερεῖα ὑπὲρ τοῦ νοῦ κατὰ τῆς ἡδονῆς, ἥτις καὶ ἐκ τούτων θὰ ἀπεκλείετο. Καὶ μετὰ ταῦτα διετρανώθη ὅτι οὐδέτερον τούτων εἶναι τὸ ἀγαθόν, διότι ὅ,τε νοῦς καὶ ἡ ἡδονὴ στεροῦνται τῶν ιδιοτήτων αὐτῶν, τῆς αὐτάρκειας, τοῦ ἰκανοῦ καὶ τῆς τελειότητος. Ἀφοῦ δὲ παρέστη ἡμῖν ἕλλοτε τρίτον ἐπικρατέστερον ἐκτέρου τούτων, ὁ νοῦς πάλιν ἐφάνη

ἡμῖν ἀπειράκις συγγενέστερος καὶ προσφύτερος ἢ ἡ ἡδονὴ πρὸς τὴν ιδέαν τοῦ νικῶντος ἀγαθοῦ. Ὅθεν κατὰ τὴν κρίσιν, ἣν νῦν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐσχηματίσαμεν εἶναι πέμπτη κατὰ τὴν τάξιν πρώτη ὁμοῦς ὄχι, οὐδὲ ἂν ὅλοι ὁμοῦ οἱ βόες κοῖ ἵπποι καὶ σύμπαντα τᾶλλα κτήνη ἐπιμαρτυρῶσι τοῦτο ἐφ' ὅσον ἐπιδιώκουσι τὴν τῆς ἡδονῆς ἀπόλαυσιν· εἰς ὧν τὴν μαρτυρίαν δίδοντες πίστιν οἱ πολλοί, ὡς οἱ μάντις εἰς τοὺς ὄρνιθας κρίνουσιν ὅτι αἱ ἡδοναὶ εἰσι συντελεστικώταται πρὸς τὴν ἡμετέραν εὐζωίαν, ἐπομένως δὲ πιστεύουσιν ὅτι αἱ ὁρμαὶ τῶν κτηνῶν εἰσι μάρτυρες μᾶλλον ἀξιόχρεοι ἢ οἱ λόγοι τῶν ὑπὸ φιλοσόφου Μούσης ἐμπορουμένων ἐκάστοτε. Μετὰ δὲ τὴν ἀνακεφαλαιῶσιν ταύτην συνομολογήσαντος τοῦ Πρωτάρχου ὅτι ταῦτά εἰσιν ἀληθέστατα, ἀφήσατέ με λοιπὸν, εἶπεν ὁ Σωκράτης, ν' ἀναχωρήσω. Πρὸς τὸν ὁ Πρωτάρχος, ἀλλ' ἐναπολείπεται ἔτι, ὦ Σώκρατες, σμικρὸν τι νὰ μᾶς διασαφήσῃ· διότι σὺ βεβαίως, νομίζω, δὲν θ' ἀναχωρήσῃς ἐντεῦθεν πρότερος ἡμῶν. Πλὴν βλέπων τὸν Σωκράτη ἐμμένοντα εἰς τὴν ἀπόφασίν του καὶ ἑτοιμον ὄντα πρὸς ἀναχώρησιν ἄλλοτε, λέγει, θέλω σὲ ὑπομνήσειν τὰ λειπούμενα. Καὶ διὰ τῶν λέξεων τούτων περαίνεται ὁ διάλογος.

Ἀλλ' ἡ σπουδαιότης τοῦ τελευταίου τούτου μέρους τοῦ διαλόγου εἶναι τοιαύτη καὶ τοσαύτη, ὥστε δὲν δυνάμεθα μιμούμενοι τὸ παράδειγμα τοῦ Σωκράτους, αἰφνης διακόψαντος τὴν μετὰ τοῦ Πρωτάρχου συνδιάλεξιν, νὰ καταπαύσωμεν καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα τὴν μελέτην μας ἀρκούμενοι ὅτι προσηέγκαμεν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις τὴν προηγηθεῖσαν ἀπλὴν παράφρασιν τῆς ἀκανθώδους ταύτης περικοπῆς, ἐν ᾗ γίνεται ἡ τῶν διαφορῶν ἀγαθῶν βαθμιαία κατάταξις· ἀλλ' ἀνάγκη ἡμῖν ἐπίκειται ἵνα μέσο-τέμνοντες μεταξὺ τῶν διεστώτων τὰς γνώμας σοφῶν ἀνδρῶν τῶν ἐγκυφάντων εἰς τὴν λύσιν τῶν ἐνταῦθα ἀναφυομένων ἀπορημάτων, ἀποπειραθώμεν ὅπως ἀνεύρωμεν τὸν μίτον τὸν καθοδηγήσοντα ἡμᾶς εἰς ὅσον ἐνεστὶ μέζονα τῆς παραφρασθείσης περικοπῆς ἐξομάλυνσιν καὶ διαφώτισιν.

Τὸ δὲ πρὸ πάντων ἐν τῇ Πλατωνικῇ τῶν ἀγαθῶν διαιρέσει ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν πραγματεύεται τὸ ζήτημα μόνον ὑπὸ ἠθικὴν ἐποψίν, δὲν διελαμβάνει μόνον περὶ τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ τοῦ ἐφικτοῦ τοῖς ἀνθρώποις, περὶ τοῦ τελικοῦ ἐκείνου ἀγαθοῦ εἰς ὃ ὀφείλομεν νὰ ἐπισπεύδωμεν, ἐφ' ὅσον εἰς αὐτὸ συνίσταται τοῦ ἀνθρώπινου βίου τὸ ἔσχατον καὶ τὸ τέλος, ὡς ἀπεφάνετο Πλωτῖνος ὁ ἀρχηγέτης τῆς νεοπλατωνικῆς σχολῆς ⁽¹⁾, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ταπεινῆς σφαίρας τοῦ ἀνθρώπινου ἀγαθοῦ μεταρρυσύ-ται εἰς τὴν τοῦ ἀπολύτου καὶ αἰδίου, ὅπερ ἐστὶν ἡ

(1) Ἐν γ' 7, 27 αὐτὸς γὰρ οὐ τὸ πρῶτον ἐξῆκει ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ ἡμῶν.

πρώτη ἀρχὴ καὶ ἡ πηγὴ πάντος ἀγαθοῦ· διότι τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν ἴδιον τοῦ Πλάτωνος· νὰ ἐνατενίσῃ ἀείποτε εἰς τὴν σύνδεσιν καὶ συνάρειαν τῶν πεπερασμένων ὄντων καὶ τῶν καθ' ἕκαστα πρὸς τὴν οὐσίαν, πρὸς τὰ εἶδη αὐτὰ καθ' ἑαυτά. Οὐδὲν ἐστὶ, κατὰ τὸν Πλάτωνα, μονῆρες καὶ ἄσχετον, οὐδὲν ἐστὶν οὕτως ἐντελές καὶ μικρὸν, ὥστε νὰ μὴ κοινωγῇ τοῦ θεοῦ, νὰ μὴν ἀντανανκλᾷ ὡς ἐν κατόπτρῳ τὴν φύσιν τὴν αἰδίου. Ὅθεν καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει εὐρύνοιν τὰς περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἀγαθοῦ σκέψεις του, εἰσδύει εἰς αὐτὴν τὴν δύναμιν τοῦ αἰδίου ἀγαθοῦ, ὅπερ ἐνοπτρίζεται ἐν τε τῷ σύμπαντι καὶ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ⁽¹⁾· διότι διανοεῖτο ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ οὐχ ἦττον ἢ αἱ ἄλλαι ἀποκαλύπτεται ἐν μέρει καὶ μεταδίδεται εἰς τὴν φύσιν ἀπάντων τῶν ὄντων καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ὅτι δὲ τὴν σκοπὸν τοῦτον ἐπεδίωκεν ἐν τῇ συγγραφῇ τοῦ πᾶρόντος διαλόγου, τὸ μαρτυρεῖ αὐτὸς οὗτος ὁ συγγραφεὺς, ὅστις περιγράφει τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ διὰ τῶν τριῶν αὐτῆς γνωρισμάτων, τὴν ἔννοιαν τοῦ μέτρου δὲν ἐφαρμόζει μόνον εἰς τὸν συγκεκριμένον ἀνθρώπινον βίον, ἀλλ' εἰς οἰανδήποτε σύγκρασιν (μέτρου καὶ τῆς ἑξυμέτρου φύσεως μὴ τυχοῦσα ἦτισσιν καὶ ὁπωσοῦν ἑύγκρασις· πᾶσα ἐξ ἀνάγκης ἀπόλλυσι τὰ τε κεραννόμενα καὶ πρώτην ἑαυτήν· σελ. 64 Δ.). Ἐκ τῆς ῥήσεως οὖν ταύτης καταφαίνεται ὅτι δὲν ἐπεζήτησε μόνον τὸ ἄριστον ἐν τῷ φθαρτῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ σύμπαντι.

Ὅθεν ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς θεωρίας ταύτης τοῦ Πλάτωνος γίνεται καταληπτὴ καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ σχηματισθεῖσα πενταμελὴς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἑξαμελὴς τῶν ἀγαθῶν διαίρεσις. Καὶ πρῶτον μὲν μεταξὺ τῶν ἀγαθῶν τάττει ὁ φιλόσοφος τὸ περὶ μέτρον καὶ τὸ μέτριον καὶ καίριον καὶ πάντα, ὅποσα χρή τοιαῦτα νομίζων τὴν αἰδίου ἡρῆσθαι φύσιν. Διὰ τῶν φράσεων δὲ τούτων σημαίνει τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπολύτου ἀγαθοῦ, ἐν ᾗ ὡς πρωτίστη αἰτία ἐνυπάρχουσι τὰ τε ἄλλα εἶδη καὶ τὰ αἰσθητὰ ὄντα· ἐπομένως δὲ καθὼς ἀπόλυτος καθὼς μέτρον αὐτὴ ἑαυτῆς ἀποτελεῖ ἐνταυτῷ τὴν μετριότητα καὶ τὴν ἀναλογίαν τῶν λοιπῶν εἰδῶν καὶ αἰσθητῶν ὄντων πρὸς τε ἑαυτὴν καὶ πρὸς ἄλληλα καὶ ἐπὶ τέλους δὲ τὴν ἐντεῦθεν προκύπτουσαν καλλονήν. Ὅθεν ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι ἡ ποιητικὴ αἰτία τῆς ἀγαθότητος ἀπάντων τῶν ὄντων καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Τὸ δὲ δευτέρον μέλος τῆς διαιρέσεως, ἢ τὸ δεύτερον κατὰ τὴν ἀξίαν ἀγαθὸν εἶναι τὸ σύμμετρον καὶ καλὸν καὶ τὸ τέλειον καὶ ἱκανὸν καὶ πάνθ' ὅποσα τῆς γενεᾶς αὐτῆς ἐστίν. Διαφέρουσι δὲ ταῦτα

τῶν προηγουμένων καθ' ὅτι τὰ μὲν σημαίνουν τὸν ἰδανικὸν κόσμον (φύσιν αἰδίου), τὰ δὲ τὴν τοῦτου πραγματίωσιν ἐν τῷ ὁρατῷ κόσμῳ (ταύτης τῆς γενεᾶς)· τὰ μὲν παριστῶσι τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἀρχὴν πάσης ἀγαθότητος, τὰ δὲ τὸ ἐκ τῆς αἰτίας ἐκείνης ἀληθῶς γενόμενον, πᾶν τὸ ὑπὸ τῆς ἰδέας τοῦ ἀγαθοῦ παραχθέν καλὸν, σύμμετρον, τέλειον καὶ αὐτάρκες, ὅπερ σχετικῶς πρὸς τὸν ἄνθρωπον εἶναι τὸ ἀρχέτυπον τῆς τελεότητος καὶ μακαριότητος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ προβῶμεν περαιτέρω σημειωτέον ὅτι τὰ τρία γνωρίσματα τοῦ κάλλους, τῆς συμμετρίας καὶ τῆς ἀληθείας, δι' ὧν προλαβόντως (σελ. 65 Α.) ἐχαρακτηρίσθη ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα, παραλλάσσουσιν ὁπωσοῦν τῶν ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ μέλει τῆς διαιρέσεως ἐφαρμοσθέντων πρὸς ἐπιχαρακτήρισιν τῆς αὐτῆς ταύτης ἰδέας, οἷά εἰσι τὸ μέτρον, καὶ τὸ μέτριον, καὶ τὸ καίριον κτλ. Διότι ἐνταῦθα ὁ μὲν προσδιορισμὸς τῆς ἀληθείας φαίνεται ὅτι ἐκλείπει παντάπασιν, οἱ δὲ τοῦ κάλλους καὶ τοῦ συμέτρου μετατίθενται ἀπὸ τοῦ πρώτου εἰς τὸ δεύτερον μέλος, ἐπιπροσθετομένων καὶ νέων τινῶν προσδιορισμῶν τοῦ τελείου καὶ ἱκανοῦ. Ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἀληθείας εὐκόλως ἐννοεῖ τις, ὅτι καὶ τοι φαινομενικῶς παραλειπόμενος ἐν τῷ πρώτῳ μέλει, ὑπακούεται ὅμως ἐκ τῶν λέξεων καὶ πάντα, ὅποσα χρή τοιαῦτα νομίζων τὴν αἰδίου ἡρῆσθαι φύσιν· διότι ἡ αἰδίου φύσις δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ ἡ ἰδανικὴ ἢ ἡ φύσις τῶν ἰδεῶν, ἐν ᾗ μάλιστα ἐμπεριέχεται καὶ ἡ τῆς ἀληθείας. Τὸ δὲ κάλλος, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐμφάνεια καὶ ἡ ἐκδήλωσις αὐτῆς τῆς ἰδέας τοῦ ἀγαθοῦ, ἀναγκαίως ὤφριε νὰ μετατεθῇ ἐν τῷ δευτέρῳ μέλει τῆς διαιρέσεως, ἐν ᾗ τάσσεται ἡ ἰδέα αὕτη ὡς ἀντανανκλωμένη καὶ διαλάμπουσα ἐν τῷ ὁρατῷ τούτῳ κόσμῳ, διότι τὸ κάλλος εἶναι ἡ ὁδὸς ἢ ἄγουσα ἡμᾶς εἰς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ γνῶσιν, διότι ἐπιζητοῦντες νὰ περιλάβωμεν ἐν τῇ διανοίᾳ τὸ θεῖον ἀγαθὸν ἀρχόμεθα θαυμάζοντες τὴν ὁρατὴν αὐτοῦ μορφήν, τὸ κάλλος, ὅπερ ἐπειδὴ περιέχει ποικιλίαν μερῶν ὑποβαλλομένην εἰς μίαν ἐνότητα, εἰς ἓνα ὑπέρτατον νόμον, εἶναι ἐνταυτῷ ἡ ἀναλογία ἐκείνη τῶν μερῶν ἢ καλουμένην *συμμετρίαν*. Καὶ ἰδοὺ διατί ὁ Πλάτων συνάπτει ἐν τῷ δευτέρῳ μέλει τὸ καλὸν μετὰ τῆς συμμετρίας, ἥτις ἐνταυτῷ ἀποτελεῖ τὴν φύσιν τοῦ τελείου καὶ αὐτάρκους.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου ἀγαθοῦ. Ὡς τρίτον δὲ συγκαταριθμεῖται ὁ γοῦς καὶ ἡ φρόνησις, ἐξ ὧν ὁ μὲν εἶναι κυρίως ἡ γνωστικὴ δύναμις, ἡ δὲ ἡ ἐν ἐνεργείᾳ γνῶσις· ὁ μὲν, κατὰ τὸν Πλάτωνα, φέρει ἀείποτε μεθ' ἑαυτοῦ ἀναπόσπαστον τὸ θεσπύρισμα τῶν ἀληθειῶν ἃ, τινὰς ἀπέκτησεν ἐν τῇ προϋπάρξει αὐτοῦ, ὅτε ἐθεάτο τὰ εἶδη αὐτὰ

(1) T. A. Trendelenburg (commentatio de platonis Philebi consilio 1837.

καθ' ἑκοτὰ, ἡ δὲ διεξάγει τὸ ἀντικείμενόν της διὰ τινος σειρᾶς συλλογισμῶν καὶ διαλεκτικῆς ἀναλύσεως.

Πλὴν ἡ ἐνταῦθα ἀναφυομένη ἀπορία διατί ὁ νοῦς ὑπεβιβάζεται ἐν τῇ τρίτῃ θέσει, ἐνῶ ὥφειλε νὰ ἐπέχη τὴν πρώτην, εὐκόλως λύεται, ἅμα ὡς ἀναλογισθῇ τις ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι ἡ πρωτίστη πηγὴ καὶ ἡ ἀρχὴ πάσης ἐναρμονίου συγκράσεως, ἐπομένως δὲ καὶ τοῦ ξυμμεμιγμένου ἀνθρωπίνου βίου, καὶ ὅτι ἀπόλυτος οὐσα εἶναι πολλῶ ὑπερτέρα τοῦ πεπερασμένου ἀνθρωπίνου νοός. Ἐντεῦθεν οὖν ἔπεται ὅτι ὁ νοῦς καὶ ἡ φρόνησις δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι τὰ πρωτεῖα· ἀλλὰ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδὲ τὰ δευτερεῖα, ἅτινα βεβαίως ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐξωτερίκευσιν αὐτῆς ταύτης τῆς ἰδέας, εἰς τὴν κατ'εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τῆς ἰδέας τελεσθεῖσαν καθολικὴν σύγκρασιν, ἣτις ἐστὶν ὑπερτέρα οἰουδήποτε αὐτῆς στοιχείου. Ἐκ τούτων μάλιστα ἐστὶ ἐναργέστερον καταφαίνεται διατί ἀνωτέρω ὁ Πλάτων ὑπήγαγε τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ὑπὲρ τὸ γένος τῆς αἰτίας· διότι ὁ ὑπέρτατος καὶ τέλος λόγος, ὅστις εἶναι αὐτὸς ὁ Θεός, καθὼς δημιουργὸς, κυβερνήτης καὶ κοσμήτωρ τοῦ παντός εἶναι μὲν πολλῶ μείζων καὶ ἐξοχώτερος τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, ἐπομένως δὲ ἐκείνος εἶναι ἡ μοναδικὴ καὶ πρωτίστη αἰτία· ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς θεωρητέος καὶ αὐτὸς ὡς αἰτία, διότι ἀπόσπασμα ὧν καὶ ἀπόρροια τοῦ θείου, ἐπομένως δὲ ἐπιδεδεικνύμενος τῆς ἰδέας τοῦ ἀγαθοῦ, κατὰ τὸν νόμον ταύτης διευσθύνει, συγκρινᾷ καὶ ρυθμίζει τὸν ἀνθρώπινον βίον (*).

Κατὰ λογικὴν δὲ ἀνάγκην μετὰ τὸν νοῦν καὶ τὴν φρόνησιν ἔπονται τέσσαρται αἱ ἐπιστήμαι, αἱ τέχναι καὶ αἱ ὀρθαὶ δόξαι, αἱ τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἔθειμεν, λέγει ὁ Σωκράτης ὑπομιμνήσκων ἡμῖν τὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ τμήματι ἀναπτυχθέντα· διότι αὐταὶ εἰσιν ἡ πραγματίωσις καὶ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ νοῦ, εἰσὶν ἀναγκαῖα ἀποτελέσματα τῆς διανοητικῆς ἐνεργείας, πᾶν εἴτι ἄρα ἀποδείκνυται κατ' ἐξοχὴν συγγενὲς καὶ οἰκεῖον πρὸς τὸ εὐγενέστερον μέρος τῆς ἡμετέρας φύσεως, τὸν νοῦν, δέον εἰς τοῦτον νὰ προσαρτηθῇ ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας αἱ καθαρὰ ἡδοναί, τοῦλάχιστον αἱ ὑπὸ τοῦ αἰσθητοῦ κάλλους παραγόμεναι, μὴ οὐσαι ἀποκλειστικὸν προῖον αὐτῆς τῆς ψυχῆς, ὡς τοῦναντίον αἱ ἐπιστήμαι καὶ αἱ τέχναι, ἀλλὰ συνεργούντων καὶ τῶν αἰσθητηρίων εἰς τὴν παραγωγὴν των, ἐφ' ὅσον γεννῶνται κατόπιν αἰσθητικῶν ἀντιλήψεων, ἐπέχουσι τὴν πέμπτην τάξιν.

Ἀντιπαράβαλλοντες οὖν ἤδη τὴν μεταφυσικὴν πλευράν, ἦτοι τὰ δύο πρῶτα μέλη τῆς διαιρέσεως πρὸς τὴν ψυχολογικὴν, ἦτοι τὸ τρίτον καὶ τέταρ-

τον, παρατηροῦμεν ὅτι μεταξὺ τούτων καὶ ἐκείνων ὑφίσταται ἀναλογία τις πρὸς ἄλληλα, διότι, καθάπερ ἡ μεταφυσικὴ καὶ ἡ ἐξ ἀντικειμένου πλευρὰ διαιρεῖται εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν καὶ τὴν ἐν τῷ ὀρατῷ κόσμῳ ἐκφανσιν αὐτῆς, οὕτως ἡ ψυχολογικὴ καὶ ἡ ἐξ ὑποκειμένου διαιρεῖται εἰς τὴν δύναντα καὶ τὴν οὐσίαν τῆς γνώσεως (νοῦς) καὶ εἰς τὴν διὰ τῶν ἐπιστημῶν, τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ὀρθῶν δοξῶν ἐνεργοποίησιν αὐτῆς καὶ πραγματίωσιν.

Τέλος δὲ ὁ Πλάτων καὶ τοὶ σχηματίζων καὶ ἑκτὴν τάξιν δὲν μνημονεύει ὅμως ῥητῶς τίνα τὰ εἰς αὐτὴν ἀνήκοντα· ὥσπερ ἡμῖν ὑπεδείκνυσεν ὅτι δὲν θεωρεῖ ταῦτα λόγου ἕξια· εἶναι δὲ πρόδηλον ὅτι ὑπαινίσσεται τὰς λοιπὰς μικτὰς καὶ σχεδὸν ἀκαθάρτους ἡδονὰς περὶ ὧν ἀρκούντως ἐπραγματεύθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Ζητεῖται δὲ μόνον, ἂν ὁ συγγραφεὺς διανοεῖτο ὅτι καὶ ἐξ αὐτῶν τινες μετέχουσι τοῦ ἀγαθοῦ ἔστω καὶ βραχύ τι, ἢ ὅτι δέον ν' ἀφορισθῶσιν ἅπασαι τῆς τοῦ ἀγαθοῦ ἐννοίας. Οἱ μὲν πλείστοι τῶν νεωτέρων διασχυρίζονται ὅτι ὁ Πλάτων τὰς μικτὰς ἡδονὰς δὲν συγκαταριθμεῖ μετὰ τῶν ἀγαθῶν, ἅτινα διαίρει εἰς πέντε τάξεις, ἀλλ' οἱ Νεοπλατωνικοὶ ἀνεύρισκον ἐξ εἶδη ἀγαθῶν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου γενομένην ἀπαρίθμησιν. Καὶ ἡμεῖς δὲ μετὰ τούτων συμφωνοῦντες παραδεχόμεθα ὅτι ὁ Πλάτων τάσσει καὶ ἕκτον μέρος τῆς διαιρέσεως. Ὅτι δὲ ἡ γνώμη αὕτη εἶναι ἡ ὀρθότερα ἐπιβεβαιουται ὑπὸ τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος, ὅστις μετὰ τῶν ἀληθῶν καὶ καθαρῶν ἡδονῶν ἐπιτρέπει νὰ εἰσρεύσωσιν εἰς τὸν ὀρθῶς συμμεμιγμένον βίον καὶ τινες ἀναγκαῖαι (σελ. 62. E) Τί ἔρα τὸ ἐκ τούτου συμπεραίνόμενον; ὅτι ὑπάρχουσι καὶ τινες ἡδοναὶ οὐχὶ λύπης ἄμικτοι, αἵτινες ἀναποσπάστως συνδέονται μετὰ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν φυσικῶν ἀναγκῶν τοῦ σώματος, οἷον αἱ ἐκ τῆς βρώσεως καὶ πόσεως ἡδοναί· ἐπομένως δὲ αὗται, ἐνόσφχαλιναγωγοῦνται ὑπὸ τοῦ νοῦ, εἰσὶ μὲν ἀπκραιτέτοι ἐν τῇ μίξει τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν, ἀλλ' ἐνεκεν τῆς μετὰ τῆς λύπης συγκράσεως των δὲν δύνανται νὰ συγκαταλεγῶσι μετὰ τῶν κυρίως λεγομένων ἀγαθῶν. Ὅτι δὲ ὁ Πλάτων τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἡδονῶν ὑπαινίσσεται ἐφαπτόμενος μόνον ἀπλῶς τῆς ἕκτης τάξεως, τοῦτο ἀποδείκνυται ὡς ἐκ περισσοῦ καὶ ἐκ τῆς ἀποτόμου καὶ αἰφνιδίας τοῦ διαλόγου διακοπῆς, διότι ὁ Σωκράτης, ὅστις καὶ προλαβόντως (σ. 50. A. καὶ ἐφ.) ἤθελε ν' ἀναβάλῃ εἰς τὴν αὐριον τὴν περὶ μικτῶν ἡδονῶν συζήτησιν, καὶ νῦν αὖθις προσεγγίζοντος τοῦ Δικλόγου εἰς τὸ τέρμα του, ἐνῶ μετὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἀγαθῶν ὥφειλε νὰ δώσῃ λόγον καὶ περὶ τῶν μικτῶν ἡδονῶν, αἴρνης διακόπτει τὴν συνδιάλεξιν καὶ ἐπιμένει εἰς

(*) Παρ. Strailbaum prolegomena in Philobum vol. IX. Sect. II.

τὴν ὑπὸ αὐτοῦ ληφθεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ ν' ἀπέλθῃ, καὶ τοὶ τοῦ Πρωτάρχου παροτρύνοντες αὐτὸν νὰ συνεχίσῃ τὴν τῶν λειπομένων συζήτησιν. Τί δὲ ἄλλο σημαίνει ἡ ὑπεκφυγὴ αὕτη τοῦ Σωκράτους, εἰμὴ ὅτι πᾶσα περαιτέρω ἐξέτασις περὶ τῆς σχετικῆς ἀξίας καὶ θέσεως τῶν μικτῶν ἡδονῶν ἀποβαίνει ὅλως περιττὴ καὶ ἄχρηστος; Εἶναι δὲ μάλιστα περιεργείας ἄξιον ὅτι καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ Διαλόγου παριστᾷ ἀναλογίαν τινὰ καὶ ὁμοιότητα πρὸς τὸ τέλος αὐτοῦ καὶ τὴν ἐκβάσιν· διότι καθάπερ ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης ἀπαντᾷ ὅπως συμπληρώσῃ τὸν λόγον τοῦ διαλαμβάνων καὶ περὶ τῶν μικτῶν ἡδονῶν, οὕτω καὶ ἐν τῷ προοιμίῳ φέρει τὸν ἀναγνώστην εἰς ἀπαράσκευον εἰς τὸ μέσον τῆς ὑποθέσεως παραλείπων τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Φίληβου προλαβοῦσιν συνδιάλεξιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, καὶ τοὶ ἐπανειλημμένως ἐν τῷ παρόντι Διαλόγῳ μνημονευομένην. Ἀλλὰ διὰ τῆς παραλείψεως ταύτης ἐντέχνως καὶ ἐπιδειξίως ὑπερφαίνει ὁ Πλάτων ὅτι αἱ ἡδονικαί, οἷος ὁ Φίληβος, ἐμμενῶς ὑπὲρ τῆς ἡδονῆς συνηγοροῦντες καὶ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν αὐτῆς θέτοντες ἀποκλειστικῶς τὸν ὅλον τοῦ ἀνθρώπου προορισμόν, ἀναδέχονται τὴν ὑπεράσπισιν ἀγῶνος κοινοῦ πρὸς τὰ ἄλογα ζῶα (σελ. 67. B.), ἧτις ἀνοίκειος οὖσα καὶ ἄλλοτρία τῆς προούσης φιλοσοφικῆς πραγματείας οὐδεμίᾳ χρήζει ἐμβριθοῦς ἀναιρέσεως.

Ἐμφιλοχωρήσαντες οὖν εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ διαλόγου καὶ ἀποπειραθέντες ἵνα ἐκ τῶν ἐνόντων διασαφήσωμεν ἐν ἑκάστῳ τῶν μερῶν του, φέρε δὴ πρὸς ἀπαρτισμόν τοῦ ἡμετέρου ἔργου περιλάβωμεν ἐν ὀλίγοις καὶ τὸ σύνολον αὐτοῦ ἀρϋόμενοι ἐντεῦθεν τὰ πρακτικὰ ἐκεῖνα πορίσματα ἅτινα ἐγγύτερον ἀφορῶσι τὸ τέλος καὶ τὸν προορισμόν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Τί λοιπὸν καρπούμεθα ἐκ τῆς μετ' ἐπιστάσεως μελέτης τοῦ Πλατωνικοῦ τούτου ἀριστουργήματος; ὅτι ἡ ὄντως εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου δὲν συνίσταται μονομερῶς οὔτε εἰς τὴν τῶν ἡδονῶν ἀπόλαυσιν, οὔτε εἰς τὴν τῶν ἐπιστημῶν ἐκμάθησιν· ἀλλ' εἰς τινὰ ἐπιτυχὴ ἀμφοτέρων τούτων μίξιν καὶ σύγκρασιν· διότι καθάπερ ἐν τῷ σύμπαντι διὰ τῆς τελεσιουργοῦ δυνάμεως τῆς ἀπολύτου αἰτίας ἡ τοῦ θεοῦ νοῦ τὸ ἄπειρον καὶ τὸ πέρας συνδυάζονται καὶ ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου προκύπτει ἡ φύσις τῶν γενητῶν ὄντων, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ τὰ πρὸς ἄλληλα διεστῶτα μέρη τῆς ἡμετέρας φύσεως ἡ φρόνησις καὶ τὸ πάθος ὁ νοῦς καὶ τὸ αἶσθημα, δέον νὰ συγκιρνώνται κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ, ἧτις εἶναι ἡ πηγὴ πάσης εὐδαιμονίας καὶ μακαριότητος. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι ἅπαντα τὸν ἡμέτερον βίον ἐφείλομεν νὰ ρυθμίζωμεν κατὰ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέαν, ἀναγκαίως ἔπεται ὅτι ὁ νοῦς μᾶλλον ἢ ἡ ἡδονὴ συντείνει πρὸς τὴν ρύθμισιν ταύτην· διότι ὁ

νοῦς συγγενέστερος ὢν καὶ οἰκειότερος πρὸς τὴν ἀπόλυτον αἰτίαν, πρὸς τὸ θεῖον, εἶναι ὁ μόνος ἐπιδεικτικὸς καὶ κοινωνὸς τῆς ἰδέας τούτου, πρὸς ἣν ὀφείλει ἀείποτε νὰ ἐνατενίζῃ ὁ προτιθέμενος νὰ διαπλάσῃ ἑαυτὸν ὅσον οἷόν τε τελειότερον καὶ εὐδαιμονέστερον. Ἐντεῦθεν οὖν ἔπεται ὅτι ὡς πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀποδοτέον τὰ πρῶτα εἰς τὸν νοῦν. Ἀλλὰ μετὰ τούτου ἀδιρρήκτως συνδέονται αἱ ἐπιστήμαι, αἱ τέχναι καὶ αἱ ὁρθαὶ δόξαι, αἵτινες καὶ τοὶ ἀλλήλων διαφέρουσιν, ἔχουσιν ὁμῶς τοῦτο κοινὸν ὅτι γεννῶνται καὶ παράγονται ἐκ τοῦ νοῦ καὶ τῆς φρονήσεως. Ἀναγκαίως ἄρα καὶ αὗται καθὼς τοῦ νοῦ ἀποκυήματά εἰσι πολλῶ ὑπέρτεραι τῶν ἡδονῶν. Περὶ τῆς ἀληθείας δὲ ταύτης ἐτι μᾶλλον πειθόμεθα ἀνασκοποῦντες τὴν τῆς ἡδονῆς φύσιν καὶ δύναμιν. Ἡ ἡδονὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἄπειρος ἀπεχθαίρει πᾶν μέτρον· ἐκτὸς δὲ τούτου ἐνδέχεται νὰ ᾔῃαι ἀληθὴς ἢ ψευδής, ἀγαθὴ ἢ πονηρὰ, σμικρὰ ἢ μεγάλη· μάλιστα δὲ ὅσω μείζων καὶ σφοδρότερα, τοσούτω μᾶλλον ταραττᾷ τὴν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ἰσορροπίαν καὶ γαλήνην. Ἐκ τούτων οὖν προδήλως συμπεραίνεται ὅτι, ἐπειδὴ μετὰ τοῦ ἀρίστου βίου δὲν συμβιβάζονται ἀπαξάπαντα τὰ εἶδη τῆς ἡδονῆς, δέον ν' ἀποσκορκισθῶσι μὲν ὅσαι ἐξελέγχονται ἐναντίαι καὶ πολέμια πρὸς τὸν νοῦν, τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἐπιστήμην νὰ γίνωσι δὲ παραδεκταὶ μόναι αἱ μετὰ τοῦ νοῦ συνδυαζόμεναι, αἵτινες συμπαρκακολουθοῦσι τὴν ἐπιστήμην, τὴν ἀρετὴν, τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν φρόνησιν διαχέουσιν ἐν τῇ ψυχῇ γαλήνην καὶ ἰλαρότητα, ὥστε ὁ ἡμέτερος βίος καθίσταται ὅλως ἀρμονία καὶ ἐμμέλεια. Ἀλλὰ μετὰ τῶν δύο τούτων στοιχείων τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, μετὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν καθαρῶν ἡδονῶν, ἐπισυναπτόν καὶ τὰ αἰδία καὶ θεῖα ἀγαθὰ, ἅτινα ἐπιπροστιθέμενα τοῖς ἀνθρωπίνοις ἀπεργάζονται τὸ ἄκρον ἐκεῖνο ἀγαθόν, τὸ μόνον ἐφικτὸν τῷ ἀνθρώπῳ. Καθάπερ δὲ ἐκ τῆς μίξεως τοῦ ἀπείρου καὶ τοῦ πέρατος ἡ πρώτη τῶν ὄντων αἰτία παράγει τὰ καθ' ἑκάστα ἢ τὴν γεγεννημένην οὐσίαν, οὕτω ἐκ τε τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν, ἅτινά εἰσι ποικίλα καὶ διάφορα, καὶ ἐκ τῶν θεῶν, ἅτινα ἀπλᾶ ὄντα καὶ ἀπόλυτα ἐγχαράττουσιν εἰς ἐκεῖνα τὴν σφραγίδα τῶν τριῶν χαρακτηριστικῶν των, τοῦ μέτρου, τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἀληθείας, ἀπαρτίζεται βίος ὄντως μακάριος καὶ ἄξιος τῆς λογικῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. Τοιοῦτον λοιπὸν τὸ ἐκ τοῦ συνόλου τοῦ διαλόγου τούτου προσποριζόμενον ἀνεκτίμητον ἐφάδιον πρακτικῶν γνώσεων, τοιοῦτον τὸ ἀπάνθισμα τῆς περὶ ἀγαθοῦ Πλατωνικῆς διδασκαλίας, ἐξ ἧς τὰ σοφὰ βλαστάνουσι νοήματα περὶ τε τῆς τῶν ὄντων φύσεως καὶ τῆς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἠθικῆς τελειότητος.

Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα προσφύεστερον νὰ περᾶνωμεν

τὴν μελέτην ταύτην ἢ ἐπιτεθέντες ὡς κορωνίδα τὴν ῥῆσιν ἐκείνην ἣν αὐτὸς οὗτος ὁ ἀριστοτέχνης ἐξήνεγκε περὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ καλλιτεχνήματος, ἐμοὶ μὲν γὰρ (λέγει σελ. 64. Β.) καθαπερὶ κόσμος τις ἀσώματος ἀρξῶν καλῶς ἐμφύχου σώματος ὁ νῦν λόγος ἀπειργάσθαι φαίνεται. Καὶ τῶντι ὁ ἀσώματος κόσμος τῶν ἰδεῶν ἃς τινες ὁ φιλόσοφος ἀντλεῖ ἐκ τῶν μυθῶν τοῦ πνεύματος δεσπόζει ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ διαλόγου καὶ ἐπὶ τῆς ἐντέχνου κατασκευῆς του, οὐ τινος τὰ καθ' ἑκάσταν εἰσι τοσοῦτον καλῶς καὶ ἐπιτηδείως συντεταγμένα, ὥστε τὰ πάντα σκοπίμως συντελοῦσι πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν ποικίλων φάσεων τῆς κυρίας ιδέας, ἥτις διὰ πάσης τῆς συγγραφῆς διήκουσα ἀπονέμει εἰς ἑκάστον τῶν μερῶν τῆς τὴν εἰδικὴν αὐτοῦ σημασίαν, καὶ προσδιορίζει τὴν ἀναγκαίαν του συνάρτησιν πρὸς τε τὰ προηγούμενα καὶ τὰ ἐπόμενα, καὶ πανταχοῦ παροῦσα ὡς ζωογόνος δύναμις μετασχηματίζει τὸν ὅλον διάλογον εἰς σῶμα ἐνὸργανον καὶ ἐμψυχον.

Κεφαλληνία τῇ 25 Ἰανουαρίου 1870 π. ε.

ΛΟΡΔΟΣ ΕΡΛΙΣΤΑΟΥΝ

Μυθιστορία τοῦ συγγραφέως τοῦ «John Halifax».

Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ

ὑπὸ Α. Β.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλ. 483.)

— Ναί, κάλλιστοι ἄνθρωποι! (Διατί τόσοι ἐνθουσιασμός, καλὴ μου μήτηρ; μόνον ἅπαξ ἐγεύθης ἐκεῖ, τὸ γνωρίζω). Καὶ ἡ νοστιμωτάτη μικρά των ἀνεψιά, ἡ λαίδυ Αἰμιλία Γάτζ, δὲν πηγαίνει ἀκόμη εἰς τὰς συναναστροφάς. Βεβαίως θὰ τὴν γνωρίζετε.

— Ἡ μιλαίδη Ἐρλιστάουν τὴν γνωρίζει. Ἐπιτρέψατέ με . . .

Καὶ ὁ λόρδος Ἐρλιστάουν ἐγερθεὶς μετὰ τινος νωθρότητος, ἔλαβε τὸ κύπελλον τῆς μητρὸς μου καὶ τὸ ἔφερεν εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ τεύου. Καὶ ἐπειδὴ ἐκοπίασεν ὀλίγον, ἡ μήτηρ μου τῷ ἀπέτεινε μυρίας εὐχαριστήσεις· τῆς Ἰωάννας ὁμοῦς οἱ ὀφθαλμοὶ ἠρμήνευον πονηρίαν ἐνῶ παρατήρει αὐτόν.

— Μὴ κινηθῆς, Μάρκε, με εἶπεν· ὀλίγη γύμνασις δὲν θὰ τὸν βλάβῃ. Ἄφες νὰ κάμῃ εἰς τὴν Ῥώμην ὅπως οἱ Ῥωμαῖοι.

Ἀφοῦ ἐστάθη πλησίον τῆς περιμένων νὰ γεμίσῃ τὸ κύπελλον, ἔλαβεν αὐτὸ μετὰ τινά ἀσήμαντον παρατήρησιν ἢ εὐχαρίστησιν καὶ ἀπῆλθε. Τότε δὲ, ὑπαρχούσης μεγίστης ἐλλείψεως διασκεδάσεων, καὶ τῆς ἀτμοσφίρας τοῦ δωματίου γενομένης βαρείας

καὶ ψυχρᾶς, οἱ γονεῖς μᾶς προσεκάλεσαν αὐτὸν νὰ πρὶξῃ μετ' ἐκείνων καὶ τοῦ Καρόλου οὐλοῦ τὸ ὅποιον διήρκεσε μέχρι τοῦ μεσονυκτίου.

Ἡ Ἰωάννα καὶ ἐγὼ ἐβλέπομεν αὐτοὺς σιωπῶντες, τὸ ῥοδόχρουν, στρογγύλον καὶ εὐχарιστημένον πρόσωπον τῆς μητρὸς μου, τὰ τραχέα καὶ ὀλίγον χονδρὰ χαρακτηριστικά τοῦ πατρὸς μου, τὰ ὅποια ὁμοῦς ἦτον πλήρη ἐξύτητος καὶ ἐνεργείας, καὶ μεταξὺ αὐτῶν, τὸν κομψὸν ἐκείνον νέον οὐ τινος ἢ μεγίστης λεπτότης ἐπλησίαζε πολὺ πρὸς τὸ γυναικεῖον ἦθος.

— Εἶμαι ἐν ἀπορίᾳ τί ἤλθεν ἐδῶ νὰ κάμῃ, εἶπεν ἡ Ἰωάννα σύννους. Θὰ εἶχε βεβαίως ἰσχυροτάτην αἰτίαν, ἢ θὰ ἐδιδόχετο ὑπερβολικὰ καὶ θὰ ἐπεθύμει μεταβολὴν τινά, διὰ νὰ . . .

Δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ διστάσῃς, ἐξαδέλφη μου· ἐνόησα τὸν ἀκούσιον λογισμόν σου· καὶ ἐγὼ ἐγνωρίζω τί ἦτο ἡ οἰκία μᾶς καὶ αἱ συνήθειαι τῆς, καὶ πῶς θὰ ἐφαινόμεθα εἰς ἄνθρωπον τοσοῦτον διαφορετικὸν ἀπὸ ἡμᾶς, ὡς ὁ λόρδος Ἐρλιστάουν. Εἶναι γελοῖον νὰ θελήσῃ τις νὰ κρύψῃ τοιαύτην ἀλήθειαν . . . οὐδέποτε τὸ προσεπάθησα, ἐγὼ.

— Ἐννοῶ τί ἤθελες νὰ εἰπῇς, Ἰωάννα . . . ὅτι εἶχεν αἰτίαν τινά διὰ νὰ ἀποφασίσῃ νὰ ἔλθῃ μεταξὺ ἀνθρώπων κατωτέρων τοῦ . . . αὐτοῦ, ὁ συνηθισμένος εἰς τὴν ἀνωτάτην ἀριστοκρατικὴν κοινωνίαν. Ὁ τρόπος τοῦ οὗτος ὁ ἀδιάφορος, ὁ ἀτάραχος, ὅστις ταράττει τοσοῦτον τὴν ταλαίπωρον μητέρα μου, εἶναι, ὑποθέτω, ὁ κομψὸς τρόπος τοῦ μεγάλου κόσμου. Σὺ τὸν γνωρίζεις.

— Ὅχι, εὐχαρίστως λέγω ὅτι δὲν τὸν γνωρίζω. Μάρκε, ἔπρεπε νὰ ἐντραπῇς νὰ με τὸ εἰπῇς (καὶ τοῦντι συνεστάλην ἰδὼν τὸ φίλτατον πρόσωπόν της κατακόκκινον γενόμενον ὑπὸ ὀργῆς), δὲν γνωρίζω τοὺς τρόπους αὐτοῦ καὶ οὐδέποτε σκοπεύω νὰ τοὺς γνωρίσω. Τί ἔχω νὰ κάμω ἐγὼ μετ' τὸν μέγαν κόσμον; γνωρίζω πόσον κλοὶ εἰσθε ὅλοι σας δι' ἐμέ . . . σὰς ἀγαπῶ.

Ναί, Ἰωάννα, ὠμίλεις εἰλικρινῶς καὶ θερμῶς. Ἀναμφιβόλως μᾶς ἠγάπας, ὅλους, καὶ ἐξ ἑσου.

Ἀπ' οὗ ὁ λόρδος Ἐρλιστάουν ὠδηγήθη πρεπόντως εἰς τὸ πρὸς ἀνάπυσιν δωματίον του, καὶ ἡ ζενίζουσα αὐτὸν οἰκοδέσποινα ὠμολόγησε μυστικῶς ὅτι ὁ μεγαλύτερος εὐγενὴς τοῦ κράτους δὲν ἐδύνατο νὰ ἐπιθυμήσῃ δωματίον ὠραιότερον καὶ μετ' κομψότερα ἐπιπλα, ἠρχίσσαμεν νὰ ἀναπνέωμεν. Ἐννοεῖται ὅτι «τὸν ἀνελύσαμεν» ὅπως συνειθίζεται εἰς τὰς οἰκογενείας, καὶ χάρις τῷ Θεῷ μετ' ὅλην τὴν αὐξήσιν τῆς παρουσίας μᾶς, οὐδέποτε ἐπαύσαμεν ἀποτελοῦντες μίαν οἰκογένειαν. Ἡ Ἰωάννα, λαμβάνουσα ἡσυχῶς τὴν θέσιν τῶν μικρῶν ἀποθανόντων κορασίων, εὐρίσκουσα θέσιν ἰδιαιτέραν διὰ τῆς φυσικῆς δυνάμεως τοῦ χαρακτηρῆς της, ἔλαβε μέρος καὶ εἰς